

Archiving in Belgium – 1 december 2025

Samenvatting – Debat over toegankelijkheid van informatie

Het debat, gemodereerd door Rolande Depoortere, brengt vier panelleden samen die elk vanuit hun professionele achtergrond reflecteren over de toegankelijkheid van (overheids)informatie en archieven: Quincy Oeyen (Vlaamse overheid), Marie Van Eeckenrode (Rijksarchief), Christophe Van Gheluwe (Cumuleo) en Fred Truyen (KU Leuven).

1. Juridische en politieke obstakels rond toegang tot informatie

Christophe Van Gheluwe schetst dat, hoewel artikel 32 van de Grondwet en de wetgeving op administratieve openbaarheid al dertig jaar bestaan, het verkrijgen van documenten vaak moeizaam blijft. Hij benadrukt dat weigeringen nog steeds de norm zijn en hekelt dat de federale CADA – in tegenstelling tot andere niveaus – geen beslissingsorgaan is. Er is nood aan hervorming, meer transparantie en vooral betere archivering zodat publieke documenten niet verloren gaan of politiek worden opgeslorpt.

Marie Van Eeckenrode bevestigt deze problemen vanuit het Rijksarchief: verouderde wetgeving, structurele onderinvestering en een lange traditie van achteloosheid bemoeilijken de toegang tot archieven. Ze verwijst o.a. naar het historisch trauma rond de vernietiging van archieven van de Onafhankelijke Congostaat, en naar hedendaagse voorbeelden van ontoegankelijke publiekrechtelijke archieven.

2. Toegang verbeteren tot gevoelige of beschermde data

Fred Truyen benadrukt dat archivariissen duidelijke terminologie, context en documentatie moeten bieden om misinterpretaties te vermijden, zeker in een tijd waarin AI-systemen automatisch beginnen koppelen en indexeren. Er is nood aan samenwerking met doelgroepen, hedendaagse thematische ontsluiting en methodes om structurele bias zichtbaar te maken.

Christophe Van Gheluwe verwijst naar het Zweedse e-diarium als voorbeeld: een centraal systeem met metadata voor alle documenten, waardoor burgers weten welke stukken bestaan en gericht toegang kunnen vragen.

3. Archiving by design & digitale werkprocessen

Quincy Oeyen bespreekt hoe de Vlaamse overheid SharePoint en andere systemen structureel probeert te aligneren met archivistische principes. Kernpunt: documenten moeten al bij creatie in de juiste procescontext worden opgeslagen. Metadata, serievorming, API-koppelingen en digitale archiefplatformen zijn cruciaal. Integratie met tools zoals digitale archiefdepots en toepassingen zoals Woningpas toont hoe archieven ook burgers direct kunnen helpen.

4. Gebruikersvriendelijkheid en doelgroepgerichte ontsluiting

Het panel erkent dat klassieke portalen vaak te complex zijn. Digital Archief Vlaanderen werkt daarom aan:

Doelgroepgerichte ontsluiting (bv. loonbrieven via Mijn Burgerprofiel),

Koppelingen met externe platformen (bv. Woningpas),

Standaardisering van besluitvorming en linked open data.

Maar toegankelijkheid vereist ook educatie: onderzoekers en burgers kennen archieven steeds minder goed, waardoor mediatie en begeleiding belangrijk blijven.

5. De blijvende rol van de mens in een digitale en AI-gedreven omgeving

Marie Van Eeckenrode waarschuwt voor AI-hallucinaties die fictieve archiefbestanden suggereren, wat tot extra werk en verwarring leidt. Menselijke expertise blijft cruciaal in:

- Context bieden,
- Metadata creëren,
- Gevoelige onderzoeksbegeleiding (bv. identiteits- en herinneringsonderzoek),
- Ethiek en empathische mediatie.

Quincy Oeyen en Fred Truyen benadrukken dat archivariissen nieuwe competenties nodig hebben: datamanagement, kennis van digitale platformen, juridisch inzicht en het bewaken van authenticiteit in een wereld vol versieconflicten.

6. Structurele problemen en nood aan investering

Marie Van Eeckenrode schetst de problematische sluiting van de leeszaal van ARA2 door een kapotte lift: een symptoom van structurele onderfinanciering. De impact op burgers, onderzoekers en medewerkers is enorm. Transparante communicatie is essentieel om vertrouwen te behouden.

Fred Truyen benadrukt dat archieven geen niche zijn maar een maatschappelijk fundament: wereldwijd toegenomen publieke interesse (bv. rond identiteit) vereist een degelijke financiering van archieven.

7. Samengevat

Hoewel digitalisering enorme kansen biedt, blijven de juridische, organisatorische en budgettaire hindernissen groot. Transparantie, duurzame archivering, betere infrastructuur, nieuwe competenties en duidelijke maatschappelijke keuzes zijn noodzakelijk om democratische controle en toegang tot publieke informatie te garanderen.